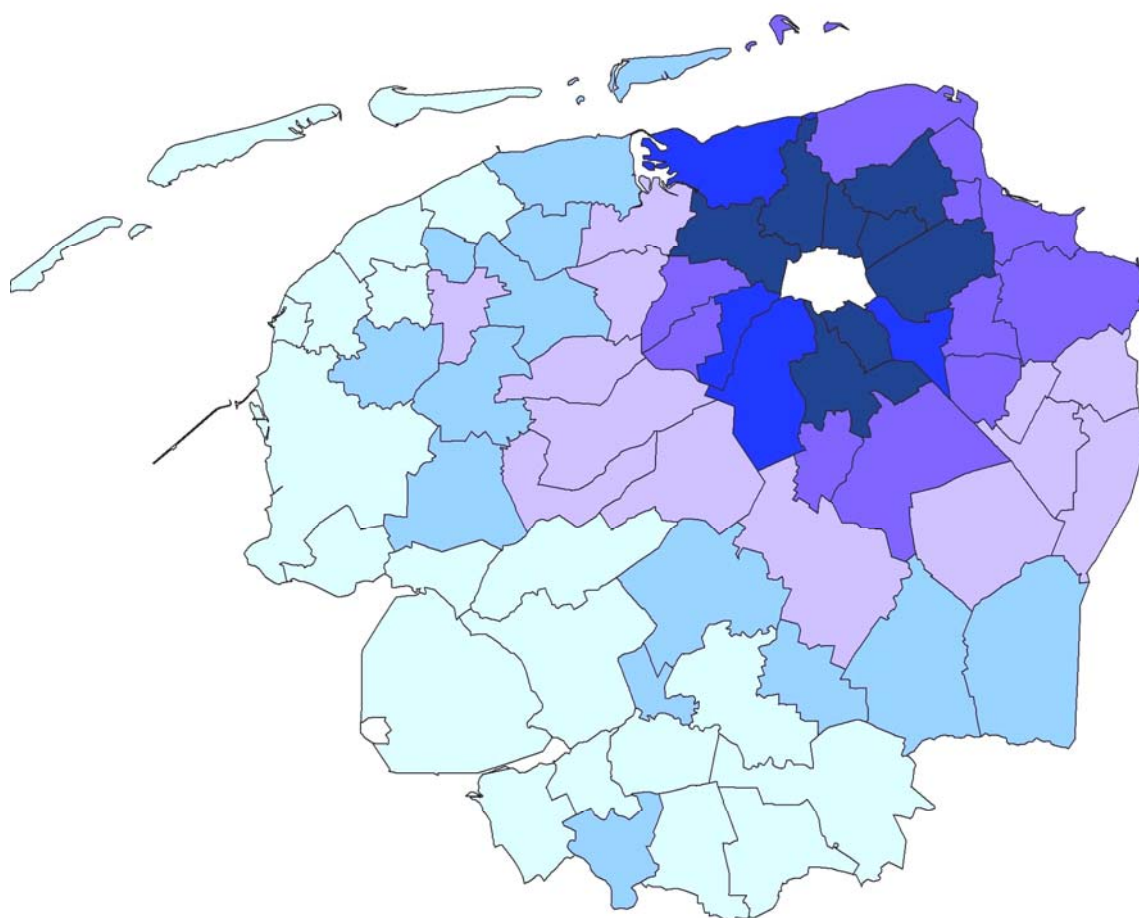

Interacties van de gemeente Groningen met de omgeving

“quick scan daily urban system”

Inhoud

Interacties gemeente Groningen met de omgeving	1
1. Inleiding: quick scan daily urban system van de gemeente Groningen en de omliggende gebieden.....	5
2. Bepaling van de te beschrijven thema's en de geografische niveaus van presentatie.	7
2.1 Geografische niveaus	7
2.2 De hoofdthema's in deze Quick Scan.....	8
Wonen:.....	8
Werk en studie:.....	8
Voorzieningen:	8
Vrije tijd:.....	9
Vervoer:.....	9
3. Het aantal interacties tussen stad en omgeving per hoofdonderwerp	11
3.1 Verhuizingen	11
3.2 Woonplaatsen van studenten	13
3.3 Woonplaatsen leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.....	16
3.4 Woon-werkrelaties	17
3.5 Kooporiëntatie	19
3.7 Seizoenkaarthouders FC Groningen.....	23
3.8 De beide ziekenhuizen	24
3.9 Vervoersstromen.....	25
Busreizigers streeklijnen.....	25
Verkeersintensiteit van auto's en fietsen.....	26
4. Binding totaal.....	29
Figuur: Kaart met gemeentenamen	31

1. Inleiding: quick scan daily urban system van de gemeente Groningen en de omliggende gebieden

De gemeente Groningen is geen eiland op zichzelf. Er is veel interactie met de omliggende regio, met het ommeland en met zelfs nog een veel ruimer gebied. De stad kan niet zonder zijn regionale omgeving en deze omgeving kan niet zonder de stad. Dit is, gegroeid vanuit de historie, al eeuwenlang het geval.

De term 'Daily Urban System' staat voor een begrip uit de sociale geografie en duidt op het functionele samenspel tussen een centrale stad en de randgebieden die daar mee verweven zijn. De gemeente Groningen is (een centraal) onderdeel van een netwerk van steden en dorpen.

De bestuursdienst van de gemeente Groningen heeft Onderzoek en Statistiek Groningen gevraagd een quick scan te maken van het Daily Urban System van de gemeente. Doel van deze quick scan is het daily urban system van de gemeente Groningen in kaart te brengen van.

Tot hoe ver reikt het daily urban system van deze stad? Is dit de regio Groningen-Assen of reikt dit systeem verder? Deze inventarisatie richt zich vooral op de interacties vanuit de randgebieden met de stad.

Met deze quick scan willen we antwoord geven op de vraag in welke mate de gemeenten en ruimer te definiëren gebieden in het daily urban system van Groningen georiënteerd zijn op Groningen, en (deels) omgekeerd. Hierbij richten we ons onder andere op hoofdthema's als werken en wonen, op de kooporiëntatie en op het recreëren.

Als aanvulling op het daily urban system brengen we ook de verhuismutaties vanuit en naar de gemeente Groningen in beeld. Deze geven eveneens een goed beeld van de verwevenheid van de stad met zijn omgeving.

2. Bepaling van de te beschrijven thema's en de geografische niveaus van presentatie.

2.1 Geografische niveaus

Als geografische niveaus waarop we het daily urban system van Groningen in beeld brengen hebben we gekozen voor de al bestuurlijk functionerende regio Groningen Assen en voor drie ruimer bepaalde regio's.

- De regio Groningen-Assen
- De provincie Groningen en Noord-Drenthe
- Het gehele Noorden van Nederland inclusief Noord-Overijssel en de Noordoostpolder
- De rest van Nederland en het buitenland

Van de eerste drie niveaus zullen per gemeente gegevens worden verzameld.

De regio Groningen-Assen bestaat uit de gemeenten Groningen, Assen, Hoogeveen, Slochteren, Ten Boer, Bedum, Winsum, Zuidhorn, Leek, Noordenveld, Tynaarlo en Haren.

Het geografische niveau Provincie Groningen en Noord-Drenthe bestaat uit de regio Groningen-Assen plus de rest van de provincie Groningen en de Drentse gemeenten Aa en Hunze en Midden-Drenthe.

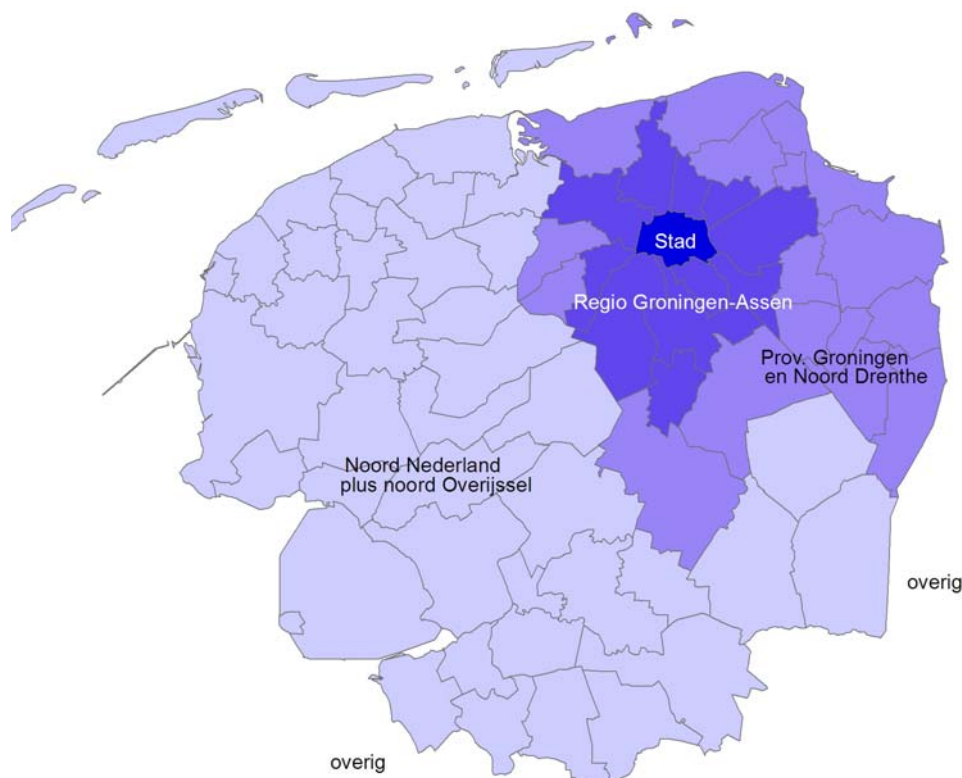
Het Noorden inclusief Noord-Overijssel bestaat uit het bovenstaande gebied plus de rest van Drenthe, Friesland, de Noordoostpolder inclusief Urk en de Overijsselse gemeenten Zwolle, Kampen, Steenwijkerland, Staphorst, Zwartewaterland, Dalfsen, Ommen en Hardenberg.

Van het geografische niveau 'rest van het land en het buitenland' (dat is het geheel van Nederland, zonder de zojuist beschreven gebieden en het buitenland). Hiervan hebben we geen gemeentelijke maar slechts totaalcijfers opgenomen.

Van de regio Groningen-ssen zullen de cijfers per gemeente worden gepresenteerd. De rest van de gebieden zullen per onderwerp aan de hand van kaarten in beeld worden gebracht.

In figuur 15 op de laatste pagina kunt u de namen vinden van de gemeenten die in figuur 1 (en vele andere) zijn weergegeven.

Figuur 1: indeling in geografische gebieden die in deze quickscan wordt gebruikt.

2.2 De hoofdthema's in deze Quick Scan.

Voor de keuze van de onderwerpen voor bepaling van het daily urban system van de stad hebben we gekeken naar de hoofdthema's: wonen, werken, koopgedrag en recreëren. Daarnaast zijn de dagelijkse vervoersstromen van en naar de stad van belang. Voor elk van de onderwerpen binnen de centrale thema's hebben we als dat mogelijk was per gemeente de interactie met Groningen bepaald. Ter vergelijking naar orde van grootte zijn ook de cijfers van de gemeente Groningen zelf opgenomen. Als dat zinvol is zijn de aantallen gedeeld op het aantal huishoudens of op het aantal personen per gemeente. Zo kunnen we zowel de absolute stromen van en naar de stad als de stromen gerelateerd aan de omvang van de gemeentes in oenschouw nemen.

Wonen:

Verhuizingen van- en naar de gemeente Groningen.

Van de verhuizingen van en naar de gemeente Groningen hebben we voor een aantal jaren de herkomst- en bestemmingsgemeentes geïnventariseerd. Ook hebben we het saldo (het verschil tussen het aantal nieuwe vestigingen van inwoners in de stad en het vertrek uit de stad) berekend.

Werk en studie:

Woon- en werkgemeenten.

Het CBS heeft middels de Enquête Beroepsbevolking informatie beschikbaar over de woongemeente en de werkgemeente van alle werkende inwoners van Nederland. Zo kunnen we zicht krijgen op het aantal Stadgers dat werkt buiten de gemeente, en per gemeente op het aantal het aantal personen uit die gemeente dat werkt in de gemeente Groningen. Vanuit deze bestanden kunnen we ook de aantrekkingskracht van Groningen als gemeente om te werken goed vergelijken met die van andere gemeenten.

Woonplaatsen van studenten van HBO en WO.

Hiervoor bestaan meerdere bronnen. Het CBS inventariseert per gemeente het aantal daar wonende leerlingen en studenten waaronder HBO en WO. Hierbij is niet bekend waar de studenten studeren. Van de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool zijn bestanden beschikbaar met de woonplaats (het correspondentieadres) van de studenten. Van deze twee bronnen hebben we de cijfers met elkaar vergeleken. Daarnaast zijn er cijfers beschikbaar over de woonplaats van leerlingen van het voortgezet onderwijs

Voorzieningen:

Kooporiëntatie:

Uit onderzoek is bekend waar de inwoners van de provincie Groningen en een groot deel van de provincie Drenthe en de gemeente Ooststellingwerf hun inkopen doen. Deze gegevens zijn niet bekend van alle gemeenten. Daarom hanteren we hier een iets andere indeling als bij de overige inventarisaties. Voor de inventarisatie gebruiken we de kooporiëntatie voor de niet-dagelijkse goederen. Dit doen we omdat voor de dagelijkse goederen het percentage inwoners dat buiten de eigen gemeente inkopen doet erg klein is.

Reikwijdte van de ziekenhuizen.

Het bereik (of ook wel werkgebied) van de ziekenhuizen inventariseren we aan de hand van de herkomst van de patiënten. Ook hier zijn deze helaas niet per gemeente bekend en moeten we het doen met een andere indeling van de gegevens als bij de andere onderwerpen. Vanwege hun belang presenteren we ze hier niettemin toch: voor de Stad, de provincie Groningen, de provincie Drenthe, de Provincie Friesland en voor de rest van het land en het buitenland.

Vrije tijd:

Seizoenkaarthouders FC Groningen:

Van alle seizoenkaarthouders van FC Groningen hebben we gegevens over hun woongemeente.

Bezoekers Oosterpoort en Stadsschouwburg:

Van de mensen die in de voorverkoop kaartjes voor een van deze beide culturele voorzieningen hebben gekocht is de woongemeente bekend. Dit kan gaan om één persoon de één maal alleen een van beide theaters heeft bezocht, maar ook om iemand die een aantal malen met een heel gezelschap naar het theater is geweest. Dit bestand geeft daarmee een globaal overzicht, maar geen absolute aantallen, van hoeveel en hoe vaak, vanuit welke gemeenten mensen de Oosterpoort en/of Stadsschouwburg bezoeken.

Vervoer:

Busreizigers streeklijnen.

Gegevens over het gebruik van de buslijnen van, door en naar Groningen zijn bekend vanuit de NVS tellingen van het streekvervoer. Per ingaande lijn zijn op een aantal telpunten passagiersaantallen bekend. Per richting inventariseren we de inkomende stromen reizigers.

Van de reizigers die met de trein komen zijn alleen totaalaantallen in- en uitstappers bekend.

De verkeersintensiteit op een gemiddelde werkdag:

Zowel van het autoverkeer als het fietsverkeer is uit tellingen het aantal in- en uitgaande bewegingen op een gemiddelde werkdag bekend. Dit inventariseren we per richting (invalsweg).

3. Het aantal interacties tussen stad en omgeving per hoofdonderwerp

3.1 Verhuizingen

De tabel hieronder presenteert het aantal verhuismutaties-van personen van de gemeenten in de regio Groningen-Assenin 2011.

In figuur 2 zien we het aantal verhuizers per 1.000 inwoners per gemeente in Noord-Nederland. Eerst het aantal dat in de stad komt wonen en daarna het aantal dat de stad verlaat. Hierbij zijn de laatste 5 jaren samengevoegd (2007 tm 2011). Van de gemeenten met de grootste aantallen verhuizers in de ruime regio staan vervolgens ook de aantallen in een tabel naast het kaartje vermeld.

Als laatste is er een kaart opgenomen met daarin de gemeenten met hun positieve dan wel negatieve migratiesaldo met de stad: het verschil tussen het aantal verhuizingen vanuit een gemeente naar de stad en het aantal verhuizingen naar die gemeente vanuit de stad.

Tabel 1: Verhuismutaties in 2011 naar en van de stad, regio Groningen-Assen.

Regio	vestiging In Stad	vertrek vanuit Stad	saldo
Assen	510	365	145
Bedum	159	145	14
Haren	397	480	83-
Hoogezand	307	287	20
Leek	267	207	60
Noordenveld	321	348	27-
Slochteren	179	205	26-
Ten Boer	135	217	82-
Tynaarlo	521	572	51-
Winsum	189	145	44
Zuidhorn	290	295	5-
totaal 2011 regio	3.275	3.266	9-
totaal	18.583	16.106	2.477

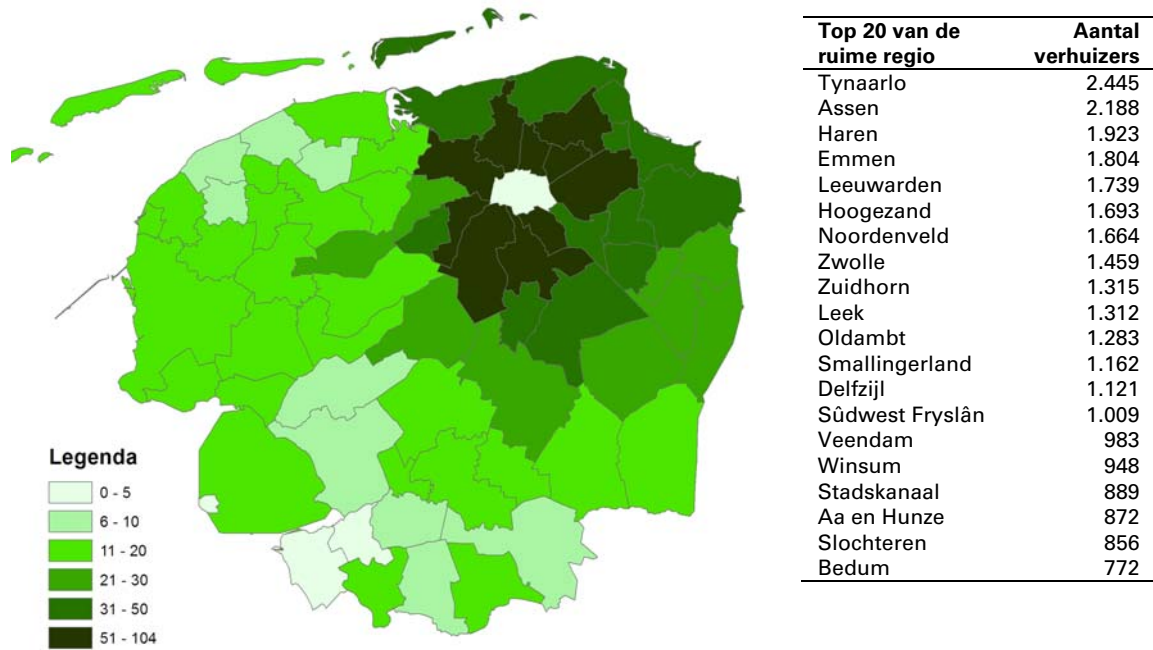
bron: O&S Groningen

Toelichting:

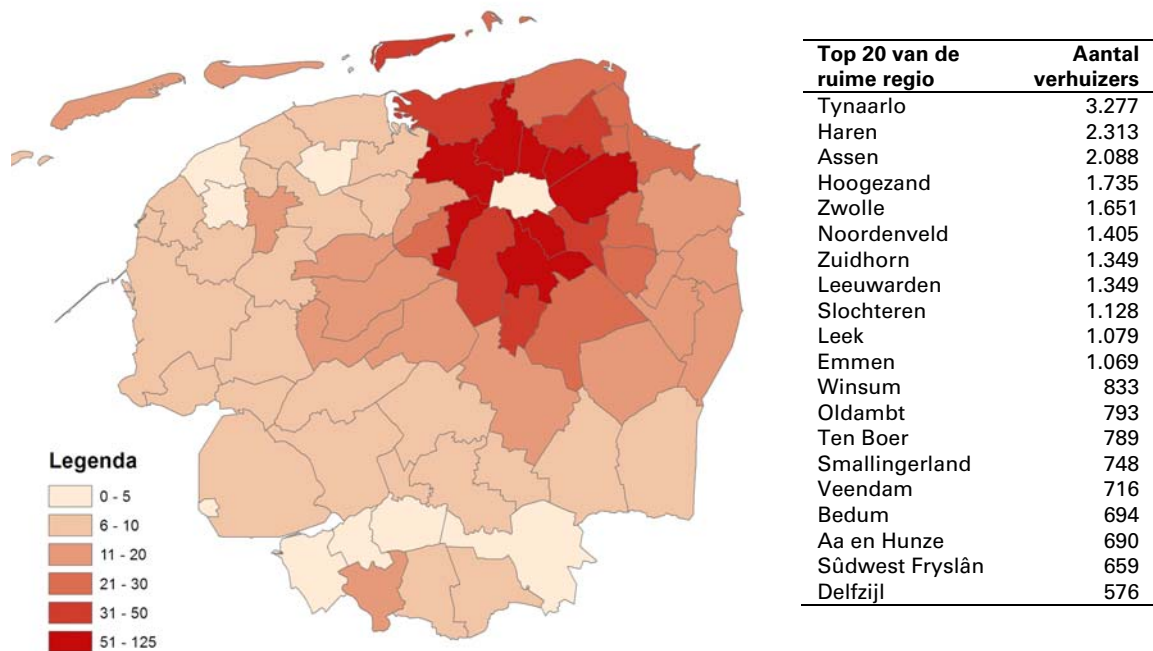
Het negatieve saldo met Ten Boer is relatief groot omdat de bewoners van verpleegtehuis Innersdijk in 2011 tijdelijk naar Ten Boer zijn verhuisd. Op termijn keert dit verpleegtehuis weer terug in de stad Groningen.

Het negatieve saldo met Tynaarlo wordt voor een groot deel veroorzaakt door de recent aangelegde wijk Ter Borch, precies op de grens met de stad. Dit was in voorgaande jaren nog sterker het geval. Ter vergelijking: het aantal verhuizingen binnen de gemeente Groningen zelf is jaarlijks ruim 20.000. Van deze 20.000 gaat het voor een groot deel om verhuizingen van studenten.

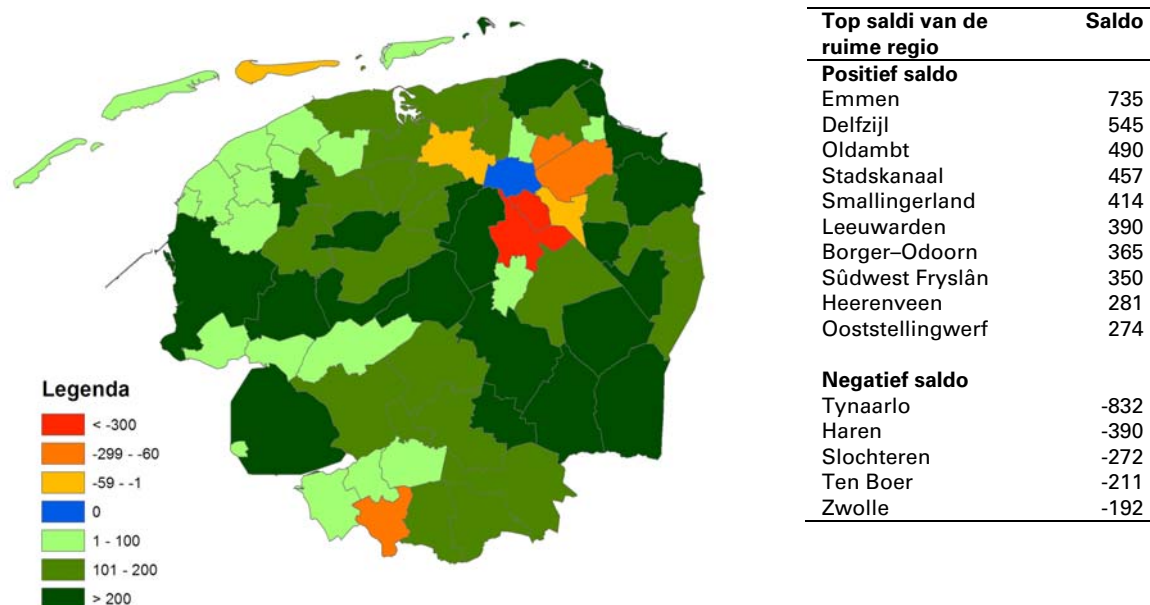
Figuur 2: Vestiging in Groningen, het aantal personen per 1.000 inwoners van de herkomstgemeente, som over de periode 2007-2011 vanuit gemeenten in Noord-Nederland.

Figuur 3: Vertrek uit Groningen, het aantal personen per 1000 inwoners per bestemmingsgemeente in Noord-Nederland, de som over de periode 2007-2011

Figuur 4: Het saldo van de verhuizingen naar Groningen en vanuit Groningen per gemeente in Noord-Nederland over de periode 2007-2011

Aan de hand van de kaart kunnen we zien dat de stad per saldo inwoners verliest aan een aantal regiogemeenten, vooral aan Haren en Tynaarlo en buiten de regio aan de gemeente Zwolle. Naar saldo zijn de grootste toeleveranciers van stad-Groningers niet de regiogemeenten maar de iets verder weg gelegen gemeenten in Zuid-Friesland en Midden- en Zuidoost-Drenthe en in Noordoost-Groningen.

Ten opzichte van een aantal verder weg gelegen grote steden, vooral Amsterdam en Utrecht heeft de gemeente een negatief saldo. Er vertrekken meer mensen vanuit Groningen naar deze grote centrale kernen dan er daar vandaan naar Groningen komen.

3.2 Woonplaatsen van studenten

Een deel van de dagelijks de stad in- en uitgaande 'forensen' betreft de leerlingen en studenten van de onderwijsinstellingen. En daarvan zijn er veel in Groningen. We zijn daarom geïnteresseerd in de woonplaatsen van leerlingen en studenten. Het CBS inventariseert per gemeente het aantal daar wonende leerlingen en studenten van het MBO, HBO en WO. Hierbij is niet bekend bij welk opleidingsinstituut deze studenten studeren. Het gaat om alle in de gemeenten wonende MBO-, HBO- en WO-studenten.

Van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool hebben we bestanden met daarin de woonplaats (het correspondentieadres) van de studenten.

Tabel 2 geeft de cijfers vanuit het CBS weer en tabel 3 toont de cijfers van de Hanzehogeschool en de RUG. De kaarten presenteren de aantallen studenten aan het wetenschappelijk onderwijs. Voor deze kaarten hebben we gekozen voor het wetenschappelijk onderwijs omdat deze studenten voor een groot deel in Groningen zullen studeren. Voor HBO zijn er ook elders in de regio scholen beschikbaar.

Tabel 2: Studenten naar woonplaats, periode 2010-2011

Gemeente	Totaal middelbaar beroepsonderwijs	Hoger beroepsonderwijs	Wetenschappelijk onderwijs
Assen	2.688	1.437	344
Bedum	387	238	61
Ten Boer	277	112	37
Haren	374	318	215
Hoogezand	1.290	571	161
Leek	742	332	84
Noordenveld	932	465	108
Slochteren	575	249	92
Tynaarlo	925	550	189
Winsum	530	286	68
Zuidhorn	665	388	104
totaal regio	9.385	4.946	1.463
Groningen-stad	5.387	14.366	20.047

Bron CBS

Tabel 3: studenten naar woonplaats, RUG en HHG, 2010-2011

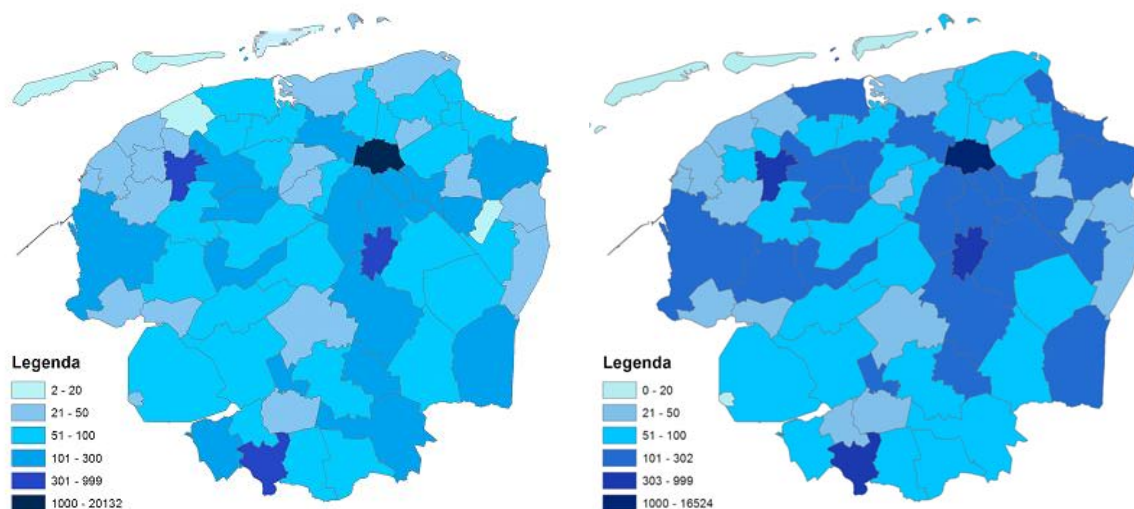
Gemeente	Hanzehogeschool	Rijks universiteit
Assen	1.006	373
Bedum	191	61
Ten Boer	92	41
Haren	261	222
Hoogezand	505	179
Leek	305	92
Noordenveld	400	143
Slochteren	204	74
Tynaarlo	468	233
Winsum	221	73
Zuidhorn	278	114
totaal regio	3.931	1.605
Groningen-stad	10.203	16.524
totaal studerend in Stad	26.750	27.540

Bron: Rijksuniversiteit Groningen en Hanzehogeschool

Op basis van het adressenbestand van de RUG is het aantal studenten aan de RUG wonend buiten de stad iets hoger dan het aantal dat het CBS aangeeft. Dit komt doordat het in het bestand van de RUG om correspondentieadressen gaat. Daarbij zal het voor een deel gaan om adressen van ouders van studenten, maar waar de betreffende studenten feitelijk niet meer wonen. Daarnaast kunnen er in de aantallen van het CBS ook studenten meegeteld zijn die buiten Groningen studeren. Het aantal HBO studenten is bij het CBS groter dan het aantal studenten opgegeven vanuit de Hanzehogeschool. Dit komt waarschijnlijk doordat een deel van de door het CBS getelde studenten studeert aan een andere HBO-instelling.

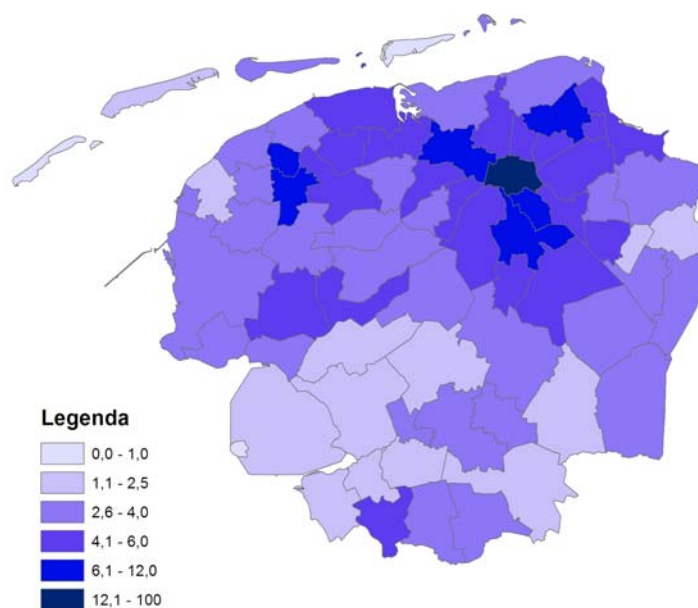
In de kaarten van de ruime regio worden de aantallen doorgegeven vanuit de RUG vergeleken met die van het CBS. De aantallen van het CBS zijn van alle WO studenten, dit kunnen ook studenten zijn die aan een andere universiteit studeren.

Figuren 5 en 6: Links: Aantal studenten wetenschappelijk onderwijs wonend per gemeente en rechts: aantal studenten van de RUG wonend in de gemeenten

De onderstaande kaart geeft aan hoeveel studenten van de RU Groningen er per 1.000 inwoners in de omliggende gemeente wonen. We zien dat het aantal niet alleen hoog is in een aantal omliggende gemeenten, maar ook in de steden Leeuwarden en Zwolle.

Figuur 7: Studenten van de RUG woonachtig in de gemeenten, aantal per 1000 inwoners (correspondentie adres).

3.3 Woonplaatsen leerlingen van het Voortgezet Onderwijs.

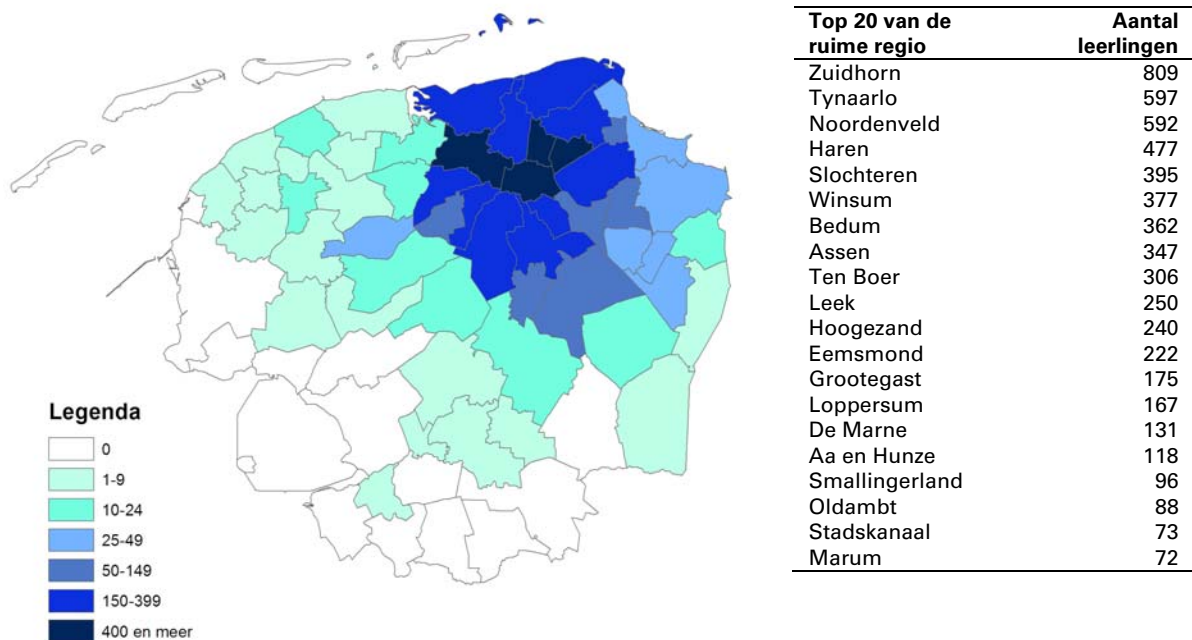
Van een aantal Regionale Opleidingscentra (ROC's) en scholen voor voortgezet onderwijs is bekend waar de leerlingen wonen. Op basis daarvan is de onderstaande kaart tot stand gekomen. Deze toont per gemeente het aantal leerlingen aan het voortgezet onderwijs in de stad per 1.000 inwoners van 12 tot en met 16 jaar, Peildatum is 1 oktober 2011.

In de tabel er naast vindt u de absolute aantallen voor de 20 gemeenten met de meeste leerlingen die een VO-school in de stad Groningen bezoeken. De grootste aantallen leerlingen blijken te komen uit Zuidhorn en de gemeenten direct ten zuiden van de stad. Leerlingen die verder van de stad wonen hebben ook mogelijkheden dichterbij hen in de buurt.

We zien aan de kaart dat er drie gemeentes zijn van waaruit relatief veel leerlingen scholen voor voortgezet onderwijs in de stad bezoeken: Zuidhorn, Bedum en Ten Boer.

Ook uit veel op relatief grotere afstand gelegen gemeenten komen leerlingen naar de stad. Voor een groot deel gaat het hier om leerlingen die naar een bijzondere school gaan, zoals de Vrije School of andere scholen op een bijzondere en/of christelijke grondslag.

Figuur 8: Leerlingen die in de stad naar het voortgezet onderwijs gaan, aantal per 1.000 kinderen van 12 tot en met 16 jaar.

3.4 Woon-werkrelaties

Het woon-werkverkeer is in het daily urban system van Groningen een belangrijk element. Van alle banen in de stad Groningen (ruim 130.000), wordt ongeveer de helft ingenomen door personen die buiten de stad Groningen wonen, zo blijkt uit het gemeentelijke vestigingenregister

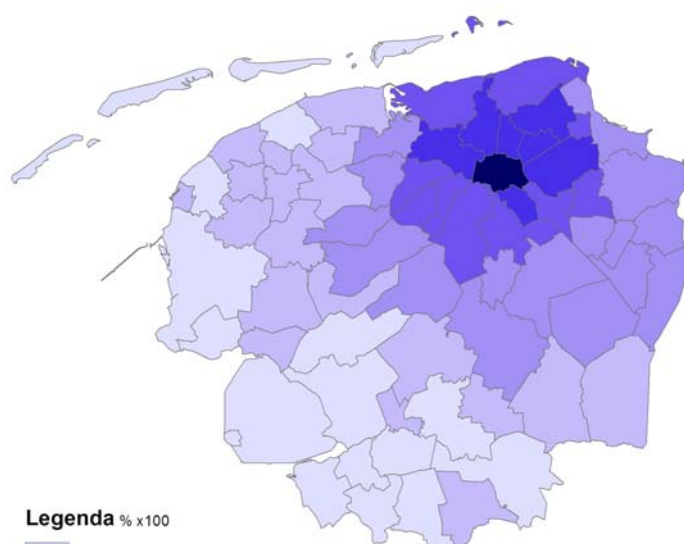
De onderstaande tabel presenteert voor de regiogemeenten het aantal mensen dat in Groningen werkt en andersom hoe veel stadjsers in de regiogemeenten werken. De daarop volgende kaart geeft per gemeente in het Noorden het percentage van de werkende bevolking weer dat werkt in de stad.

Tabel 4: Werk- en woongemeente, de regio versus de gemeente Groningen, december 2009

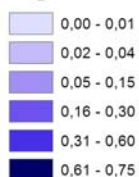
woongemeente in Groningen werkend	x 1.000	werkgemeente in Groningen wonend	x 1.000
Groningen	64,3	Groningen	64,3
Tynaarlo	3,9	Assen	2,1
Assen	3,9	Tynaarlo	1,3
Hoogezand	3,9	Haren	1,2
Zuidhorn	3,3	Hoogezand	1,1
Haren	3,3	Noordenveld	0,9
Noordenveld	3,2	Leek	0,7
Winsum	3,1	Bedum	0,5
Bedum	2,6	Zuidhorn	0,4
Leek	2,4	Slochteren	0,2
Slochteren	2,2	Winsum	0,2
Ten Boer	1,9	Ten Boer	0,1
overige gemeenten	33,7	overige gemeenten	15,8
Totaal	131,7	Totaal	88,8

bron: CBS

Figuur 8: Hoofdbanen van werknemers, woon en werkgemeenten, percentages van de bevolking werkend in Groningen

Legenda % x100

Bron: CBS

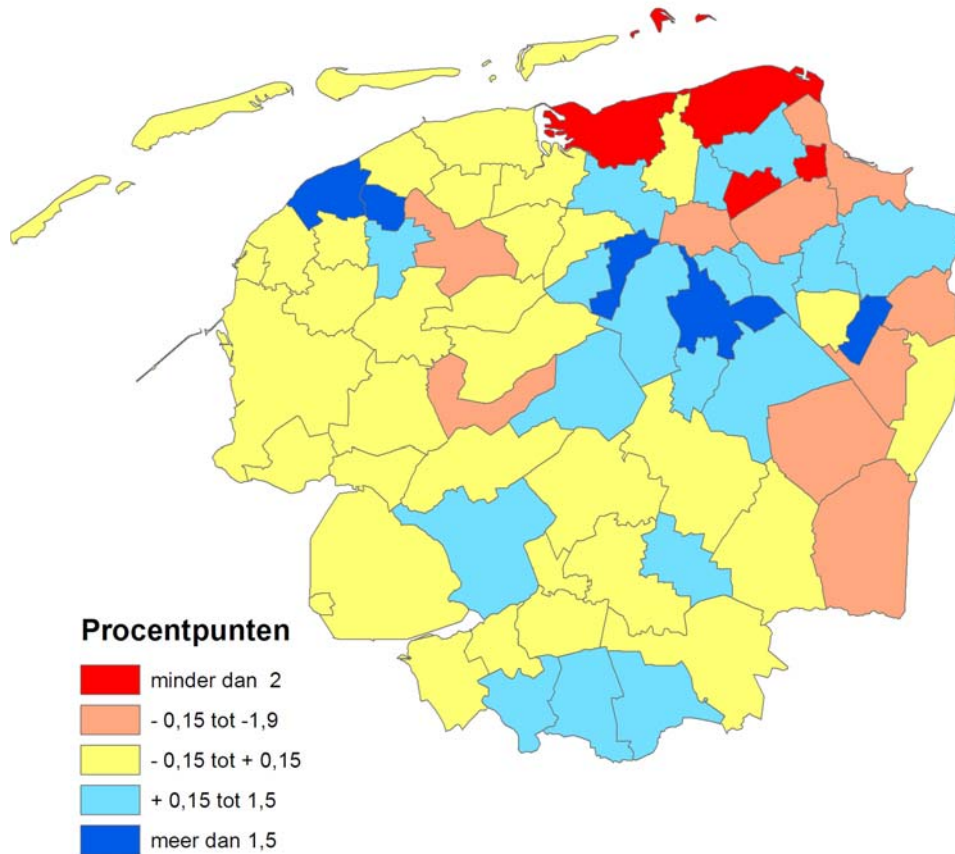
De stad kent 131.700 banen, daarvan worden 64.300 vervuld door inwoners van de stad. In totaal is de inkomende stroom werkenden in de stad 131.700 min 64.300 dus 67.400 personen. Daar staat een uitgaande stroom van 25.000 personen tegenover. Naast een aantal regiogemeenten uit de regio Groningen-Assen is vooral Loppersum een gemeente waaruit veel mensen in Groningen werken. We zien daarnaast dat vanuit de in het noorden en westen van de provincie gelegen gemeenten relatief veel mensen in de stad werken. Vanuit de regiogemeenten Assen, Leek, Noordenveld, Tynaarlo en Hoogezand werken ook veel mensen elders. Deze gemeenten hebben zelf ook meer werk dan de noordelijker regiogemeenten. Gemeenten buiten de Regio Groningen-Assen van waaruit veel mensen in Groningen werken zijn: Veendam (1.800), Eemsum

(1.600), Delfzijl en Loppersum (elk 1.500), en Leeuwarden en Aa en Hunze (elk 1.300). Gemeenten buiten de regio waar veel stadjsers werken zijn: Leeuwarden (1.000), Smallingerland (900), Zwolle (800), Delfzijl (600) en Emmen (500).

Ontwikkelingen woon-werkrelaties over de tijd.

We hebben cijfers van de woon-werkrelaties over het jaar 2009 en het jaar 2006. We hebben per gemeente de ontwikkeling van het percentage mensen dat in de gemeente Groningen werkt bekeken. In figuur staat het resultaat

Figuur.... Ontwikkeling van het aandeel in de gemeente Groningen werkenden, procentpunten 2006-2009

Het aantal arbeidsplaatsen in de gemeente Groningen is tussen eind 2006 en eind 2009 toegenomen van 128.400 naar 131.700. Van deze arbeidsplaatsen werden in 2006 63.600 ingenomen door inwoners van buiten de stad, dit is 49,5 procent. In 2009 zijn deze cijfers 67.400 personen respectievelijk 51,2 procent. Net als in 2009 komen de grootste aantallen werkers vanuit de gemeenten Assen, Hoogeveen, Haren en Tynaarlo.

Er zijn wel verschuivingen geweest in het aandeel in de stad werkenden per gemeente. Zo zien we dat vanuit de omliggende gemeenten, vooral ten zuiden van de stad het aandeel in Groningen werkenden groter is geworden. Ten noordoosten van de stad is het percentage minder geworden, vooral in de gemeenten aan de Eemsmonding. Ook de gemeenten in oost Groningen en Zuid-oost Drenthe werken relatief minder mensen in de stad. Met de verder weg gelegen gemeenten is het verschil tussen 2006 en 2009 klein.

3.5 Kooporiëntatie

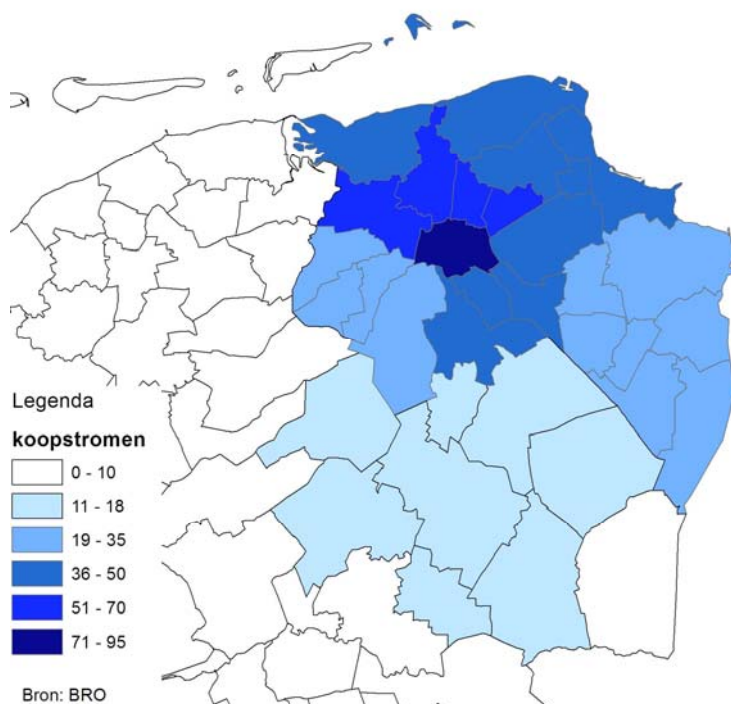
Om de koopstromen in beeld te brengen hebben we gebruik gemaakt van de cijfers van het koopstromen-onderzoek van BRO adviseurs. Hierbij zijn inwoners van een aantal gebieden geënquêteerd (de gekleurde gebieden in figuur 9). Voor alle gemeenten is aan een aantal inwoners gevraagd waar zij hun dagelijkse en niet-dagelijkse inkopen doen. Daarom is van de inwoners wel bekend waar zij hun inkopen doen, zowel binnen als buiten het gekleurde gebied, maar van buiten het gekleurde gebied is niet bekend hoeveel mensen hun inkopen in bijvoorbeeld Groningen doen. De tabel toont de percentages voor de koopstromen van niet-dagelijkse goederen. De dagelijkse goederen worden voor bijna 100 procent in de naaste of vrij nabije omgeving gelegen winkels gekocht.

Van de inwoners van het ingekleurde gebied is bekend welk percentage van de door hen gekochte niet-dagelijkse goederen ze in Groningen kopen.

Tabel 5: Kooporiëntatie op de stad van buiten de gemeente en die van de stad zelf op de stad en op de gemeenten daarbuiten, naar percentages van het totaal aan aankopen van niet-dagelijkse goederen 2010

Gebied	kooporiëntatie op de stad	kooporiëntatie van de stad
	naar stad	naar gebied
Groningen-stad	94,6	94,6
Noord primair (Zuidhorn, Winsum, Bedum, Ten Boer)	61,2	0,1
Noord secundair (Noord Groningen)	43,3	0,2
Oost primair (Slochteren, Hoogezand)	37,4	0,2
Oost secundair (Oost Groningen)	19,5	0,1
Zuid primair (Haren, Tynaarlo)	43,6	0,8
Zuid secundair (Assen, rest Drenthe)	17,9	0,8
West (Noordenveld, Westerkwartier)	30,9	0,3
Elders	onbekend.	2,9

Figuur 9: Koopstromen naar de stad in procenten per gebied

De koopstromen van binnen de stad: Stadgers doen 94,6 procent van hun niet-dagelijkse inkopen in de stad.

Centra buiten de stad waar de stadgers hun inkopen doen zijn: Zuid primair (dit is voor 0,7 van de 0,8 procent het centrum van Haren) en zuid secundair (dat is voor 0,7 procent het centrum van Assen). Verder hebben binnen de ruime regio Leek, Appingedam en Hoogezand elk een marktaandeel van 0,2 procent.

De score voor aankopen van Groningers elders bestaat voor 0,2 procent uit aankopen in Zwolle en voor 0,3 procent uit aankopen in Duitsland.

In de tijd gezien: 40 procent van de inwoners van de regio geeft aan minder vaak in de binnenstad van Groningen te komen dan 2 á 3 jaar geleden. 10 Procent komt vaker. Dit is een landelijk beeld.

Tegelijkertijd is er een opleving

van het bezoek aan kleinere centra in de omgeving. Als reden worden naast persoonlijke motieven het parkeren en de parkeertarieven genoemd.

De Jumbo Euroborg

Bij het onderzoek van BRO is aan de respondenten ook gevraagd of de op zondag geopende Jumbo supermarkt Euroborg wel eens bezoeken. In de tabel staat het resultaat.

Tabel: bezoek Jumbo Euroborg op zondag

gebied	antwoord ja
Groningen-stad	45
Noord primair	18
Noord secundair	12
Oost primair	23
Oost secundair	11
Zuid primair	27
Zuid secundair	8
West	15
elders	n.b.
gemiddeld van buiten de stad	14

Gemiddeld bezoekt 14 procent van de inwoners uit de regio de Jumbo Euroborg wel eens op zondag. Hiervan komt een kleine drie procent één maal per maand of vaker. De gebieden van waaruit relatief de meeste bezoekers komen zijn oost primair en zuid primair. Deze regio's liggen ook het dichtst bij.

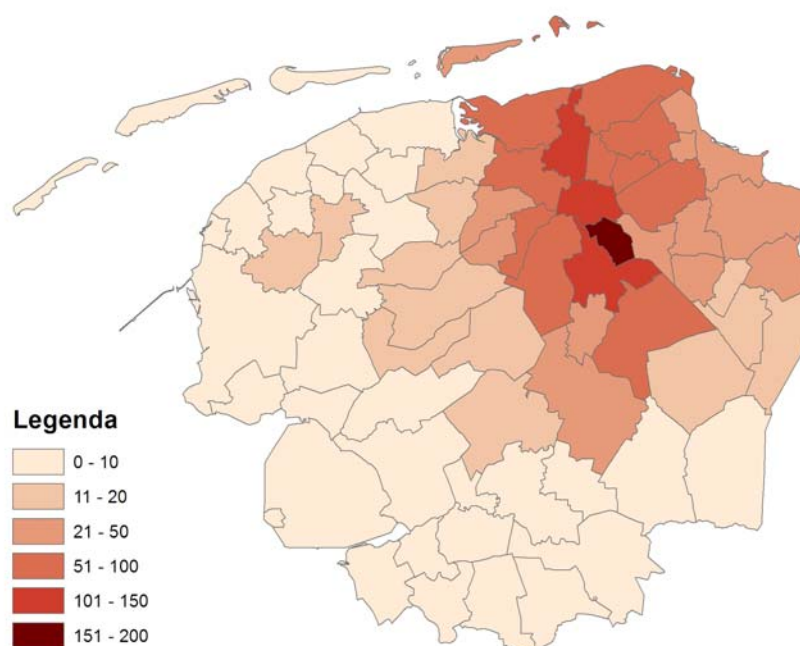
3.6 Bezoekers van de Oosterpoort en de Stadsschouwburg

Van een groot deel van de bezoekers van de Oosterpoort en de Stadsschouwburg is de woonplaats bekend. Het gaat daarbij alleen om die bezoekers die kaarten in de voorverkoop hebben gekocht. Dit kan zijn één maal voor één persoon of meerdere malen voor een heel gezelschap. Van kopers die spontaan aan de kassa komen voor kaarten zijn geen adresgegevens bekend. Daarom konden we deze categorie helaas niet meetellen in de aantallen in dit overzicht

Tabel 6: Aantallen unieke personen die kaarten hebben gekocht in de voorverkoop van de Oosterpoort of Stadsschouwburg, over 2 seizoenen en per gebied naar woonplaats.

Gebied	2010-2011	2011-2012
Stad	16.216	15.613
Regio Groningen	5.199	4.984
overig prov. Groningen	3.102	3.356
Friesland	2.183	2.852
Regio Drenthe	2.620	2.457
Drenthe	1.720	2.020
Assen	1.351	1.332
Overijssel	587	787
Zuid Holland	395	520
Gelderland	368	487
Utrecht	371	462
Amsterdam	322	429
Noord Holland	293	412
Brabant	161	173
Duitsland	159	163
Flevoland	103	141
Limburg, Zeeland, onbekend, overig	249	179
Buitenland		
Totaal	35.395	36.385

Figuur 10: Kaartverkoop in de voorverkoop, aantal per 1.000 huishoudens, per gemeente in Noord-Nederland, seizoen 2011-2012.

Het aantal mensen dat in de voorverkoop kaarten kocht voor een voorstelling in de Schouwburg of Oosterpoort was in het seizoen 2011-2012 36.385. Het blijkt dat deze mensen uit het hele land kwamen en soms zelfs uit het buitenland. In de kaart staan alleen de aantallen per 1.000 inwoners van het studiegebied Noord-Nederland. In de gemeenten Groningen, Haren, Tynaarlo en Winsum is het aantal meer dan 100 per 1.000 inwoners. In de gemeente Haren is het aantal zelfs groter dan in de stad. In Haren 168 tegen 138 in de stad. Zo blijkt de stad voor voor buurgemeente Haren in opvallend sterke mate een culturele centrumfunctie te vervullen.

Ontwikkelingen in de tijd

Van 4 seizoenen zijn gegevens over de voorverkoop bekend. In tabel ...staan de seizoenen 2008-2009 en 2011-2012 met elkaar vergeleken. In totaal is er een toename in de voorverkoop. Het totaal aantal bezoekers van Oosterpoort en Stadsschouwburg blijft overigens tamelijk stabiel over de periode 2008-2012.

Bijna alle regio's hebben een toename. De kleinste veranderingen zijn er vanuit de regio Groningen Assen de regiogemeenten laten zelfs een kleine afname zien. Van de verder weg gelegen gebieden neemt het aantal toe. Relatief én absoluut het meest vanuit Friesland en Overijssel.

Tabel : Ontwikkelingen voorverkoop Oosterpoort/Stadsschouwburg seizoen 2008-2009 tot seizoen 2011-2012

Gebied	Absoluut	procentueel
Stad	277	1,8%
Regio Groningen	97-	-1,9%
overig prov. Groningen	397	13,4%
Friesland	878	44,5%
Regio Drenthe	31-	-1,2%
Drenthe	349	20,9%
Assen	58	4,6%
Overijssel	347	78,9%
Zuid Holland	198	61,5%
Gelderland	209	75,2%
Utrecht	187	68,0%
Amsterdam	84	24,3%
Noord Holland	135	48,7%
Brabant	48	38,4%
Duitsland	84	106,3%
Flevoland	52	58,4%
Limburg, Zeeland, onbekend, overig	88	80,7%
Buitenland		
Totaal	3.263	9,9%

3.7 Seizoenkaarthouders FC Groningen

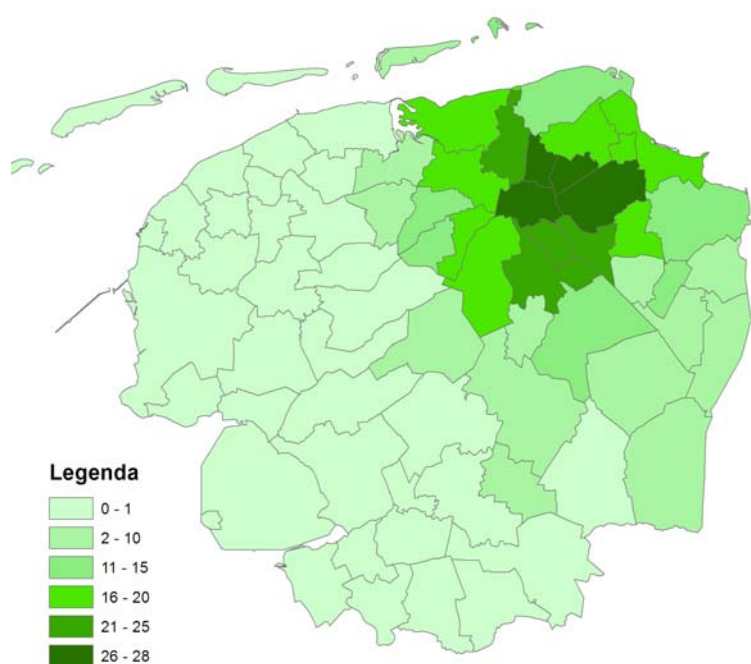
Voor het seizoen 2012-2013 is voor alle personen met een op hun naam gestelde seizoenkaart van de FC Groningen bekend waar ze wonen. De totaalaantallen kaarthouders per regio vindt u in tabel 7.

Ook hier is een wat afwijkende gebiedsindeling gehanteerd. In figuur 11 ziet u in een kaart hoe deze seizoenkaarthouders over de gemeenten in Noord-Nederland zijn verdeeld.

Tabel 7: Aantal seizoenkaarthouders van FC Groningen naar regio, 2012

gebied	aantal	gebied	aantal
Stad	4.858	Amsterdam	53
overig prov. Groningen	3.206	Noord Holland	33
Regio Groningen	3.000	Zuid Holland	27
Regio Drenthe	1.250	Gelderland	26
overig prov. Drenthe	853	Utrecht	21
Assen	543	Duitsland	20
Friesland	219	Flevoland	20
Overijssel	79	Brabant, Limburg, Zeeland, onbekend, overig Buitenland	13
Totaal			14.221

Figuur 11: Aantal seizoenkaarthouders van FC Groningen per 1.000 inwoners, per gemeente in Noord-Nederland

Naast de stad-Groningers hebben relatief veel inwoners van Ten Boer, Bedum en Slochteren een seizoenkaart van FC Groningen. In deze drie gemeenten hebben zelfs relatief meer inwoners een seizoenkaart dan in de gemeente Groningen zelf. Verder valt op dat de fans meer ten oosten dan ten westen van de stad wonen. In Friesland wonen weinig FC Groningen-fans.

3.8 De beide ziekenhuizen

Omdat het de grootste werkgevers in Groningen zijn en omdat hun verzorgingsgebieden tot ver buiten de gemeente reiken volgen hier ook gegevens over de beide ziekenhuizen. In de tabel vindt u informatie over de herkomst van de opgenomen patiënten. We zien duidelijk dat het UMCG een ruimer marktgebied heeft dan het Martiniziekenhuis.

Kijken we in de tijd dan zien we: ten eerste dat het aantal opgenomen patiënten in 10 jaar groter is geworden. Dit geldt in absolute zin voor alle herkomstgebieden. Relatief gezien is in het UMCG het aandeel van de stad Groningen afgenomen. De grootste toename zien we bij de groepen uit de provincie Groningen en bij de groep 'overig'. Bij het Martiniziekenhuis zien we ook bij alle groepen absoluut een toename maar relatief juist een afname bij Friesland/overig. Ook het aandeel Drenthe neemt bij het Martiniziekenhuis af.

Tabel 8: UMCG en Martiniziekenhuis: herkomst van de patiënten, opnames naar percentage van het totaal en in absolute aantallen.

	2001		2009	2010	2011	
	perc.	abs			perc.	absoluut
UMCG						
Groningen-stad	26,7	7.550	23,3	23,4	22,7	8.400
Overig prov. Groningen	30,5	8.600	33,5	33,7	33,6	12.400
Drenthe	17,4	4.950	17,7	17,3	17,7	6.500
Friesland	14,9	4.200	13,2	13,0	13,3	4.900
Overig	10,5	2.950	12,2	12,6	12,8	4.700
Totaal		28.300				36.900
Martini Ziekenhuis						
Groningen-stad	29,1	6.700	30,9	31,4	31,6	10.400
Overig prov. Groningen	44,1	10.150	46,8	46,5	46,8	15.500
Drenthe	23,7	5.450	19,6	19,7	18,9	6.200
Friesland/ overig	3,1	700	2,7	2,4	2,7	900
Totaal		23.000				33.000

bron: ziekenhuizen

3.9 Vervoersstromen

Om de vervoersstromen van en naar de stad in beeld te kunnen brengen hebben we de beschikking over drie bronnen. Voor het streekvervoer per bus zijn er de NVM tellingen waarbij per lijn op een aantal haltes het aantal passagiers wordt geteld. Voor de verkeersstromen van motorvoertuigen en fietsers zijn er de tellingen die door rijk, provincie en gemeente worden gedaan. En voor de treinpassagiers beschikken we over de aantallen in- en uitstappers op de verschillende stations. Alle cijfers over vervoersstromen zijn gebaseerd op een gemiddelde werkdag en inclusief het doorgaande/doorreizende verkeer.

Busreizigers streeklijnen

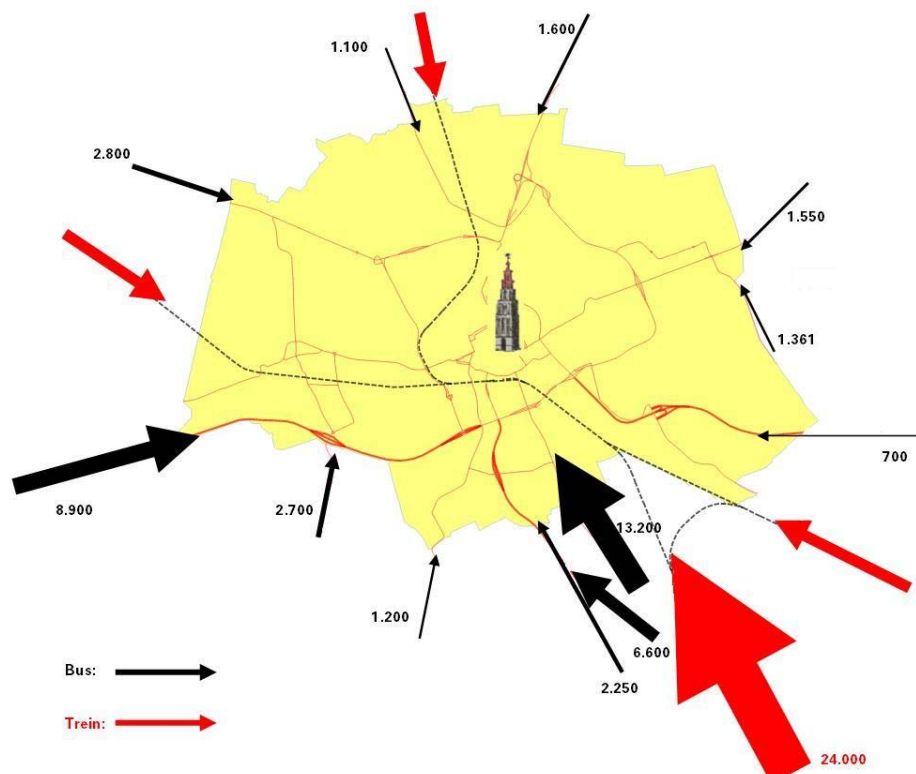
Voor een telling van het aantal in- en uitgaande buspassagiers maken we gebruik van de tellingen per lijn. Per vervoersrichting zijn alle buslijnen uit de verschillende richtingen samen geteld.

Tabel 9: reizigers streekbussen van, naar en via Groningen op een gemiddelde werkdag, per reisrichting

traject naar/ van Groningen	2010	2011
Heerenveen (inclusief Q-liner Lelystad)	2.144	1.472
Drachten/Surhuisterveen	3.629	4.306
Leek/Marum	2.854	3.113
Roden	2.558	2.701
Eelde	1.216	1.187
Haren	3.573	3.181
A28 Assen	2.061	2.233
Zuidlaren/Gieten/Emmen	4.039	5.013
Stadskanaal/Emmen	1.871	1.582
Hoogezand/Veendam	2.140	704
Slochteren	1.466	1.361
Delfzijl/Ten Boer/Loppersum	1.636	1.541
Bedum	1.579	1.577
Winsum	1.155	1.062
Zuidhorn	2.426	2.818
totaal	34.347	33.851

bron: NVM tellingen, bewerkt door O&S Groningen

Figuur 12: aantal vervoersbewegingen van het openbaar vervoer naar richting, de gemeente in- en uitgaand, bus en trein

Het totale aantal busreizigers dat dagelijks de stad in- en uitgaat bedraagt op een gemiddelde werkdag ongeveer 34.000. Er stappen op het Centraal Station (voor echte Groningers nog steeds: 'het Hoofdstation') ongeveer 36.000 passagiers in- en uit de trein. Op de beide andere stations, Groningen-Noord en Groningen-Europapark zijn het er samen ongeveer 3.000. Van het totaal aantal van 36.000 bedragen de passagiersaantallen van de Arriva-lijnen in totaal rond 12.000 op een gemiddelde werkdag. Deze aantallen zijn niet uitgesplitst naar lijn en inclusief de doorgaande reizigers.

We zien aan de figuur dat vooral uit de richting Haren – Tynaarlo - Assen veel mensen met het openbaar vervoer komen. Vanuit de oostelijke richting zien we weinig passagiers per bus komen. Dit aantal (vanuit de richting Winschoten – Hoogezand – Veendam) was, voordat de trein naar Veendam er in 2011 kwam, nog ruim 2.000. In 2011 blijkt dit aantal te zijn gedaald tot 700. Het aantal buspassagiers vanuit het zuidwesten (Leek – Roden – Drachten – Heerenveen) is hoog. Vanuit deze richting is er geen treinverbinding. Richting Heerenveen is er afname in combinatie met toename vanuit Drachten .

Openbaar vervoer op de langere termijn.

In tyabel... staat het aantal trein- en buspassagiers op lange termijn.

Tabel: In- en uitstappers trein en streekbuspassagiers op een gemiddelde werkdag

	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Streekbus	36.957	36.983	34.826	34.511	34.347	33.851
Trein	30.486	31.820	34.356	37.023	39.040	.

Het aantal reizigersaantallen in de bus en de in- en uitstappers in de trein dan zien we een stijging bij de trein en een daling bij de bus. De daling bij de bus het laatste jaar moet voornamelijk worden toegeschreven aan de al genoemde nieuwe treinverbinding met Veendam. Maar ook in de jaren ervoor zijn er vanuit oost Groningen al bussen geweest die aansloten op de trein. Dit gebeurt al langere tijd van en naar het station Winsum.

Verkeersintensiteit van auto's en fietsen

Tabel 10 geeft informatie over het autoverkeer op een gemiddelde werkdag en tabel 11 doet datzelfde voor het fietsverkeer. Het verkeer is geteld op de in- en uitgaande wegen van de gemeente Groningen. Figuur 13 geeft informatie over het in- en uitgaande autoverkeer. Het fiets/ bromfietsverkeer komt voornamelijk uit de nabije regio. Het autoverkeer komt voor een deel van verder en is voor een deel doorgaand, men rijdt alleen maar langs of door Groningen richting een andere bestemming.

Tabel 10: Etmaaltotalen motorvoertuigen dat de stad in- en uit gaat op een gemiddelde werkdag

telpunt	wegvak	2010	2011
De Poffert	Hoogkerk-Oostwold	3.700	3.200
Slaperstil	Aduard-Groningen	15.400	15.200
Hoogeweg	v. Starckenborghkanaal-Dorkwerd	2.200	2.500
Hemelrijk	Adorp-Groningen	10.900	10.800
Eemshavenweg	Zuidwolde-Beneluxweg (N46)	16.800	17.500
Zuidwolde	Zuidwolde-Beneluxweg (Groningerweg)	8.700	8.600
Ruischerbrug	Groningen-Ten Boer	11.400	11.900
Klein Harkstede	Harkstede-Groningen	4.000	3.700
Engelbert	Hoogezand-Groningen (A7)	46.500	46.500*
Westerbroek	Waterhuizen-Silenkabrug	9.800	9.400
De Witte Molen	De Punt-Haren (A28)	56.000	56.000*
Verl. Hereweg	Helpman	15.400	15.600
Veenweg	Eelderwolde-Groningen	7.200	7.400
Peizermade	Peize-Hoogkerk	11.000	10.700
Matsloot	Leek-Hoogkerk (A7)	51.900	51.900*
Totaal		271.700	271.900

bron: telcijfers gemeente, provincie, Rijkswaterstaat

*) : voorlopige aantallen

De cijfers over de etmaalsintensiteit van het motorvoertuigenverkeer zijn geteld inclusief het doorgaande verkeer. Uit onderzoek is gebleken dat voor de zuidelijke ringweg is het percentage doorgaand verkeer geschat kan worden op ruim een kwart van het verkeer dat van buiten komt. Te denken valt hier aan doorgaand verkeer op de grote oost-west verbinding (A7) maar ook aan binnenkomend verkeer dat vanuit diverse richtingen bijvoorbeeld over de ringwegen de stad weer verlaat. Het totaalcijfer is dus groter dan het totaal van hetgeen in de tabel met begin- of eindbestemming is opgevoerd.

Aan de tabel valt op dat de totalen tussen 2010 en 2011 bijna niet veranderd zijn. Er zijn wel verschillen tussen de verschillende telpunten. In tabel ...staat de ontwikkeling over de laatste 10 jaar.

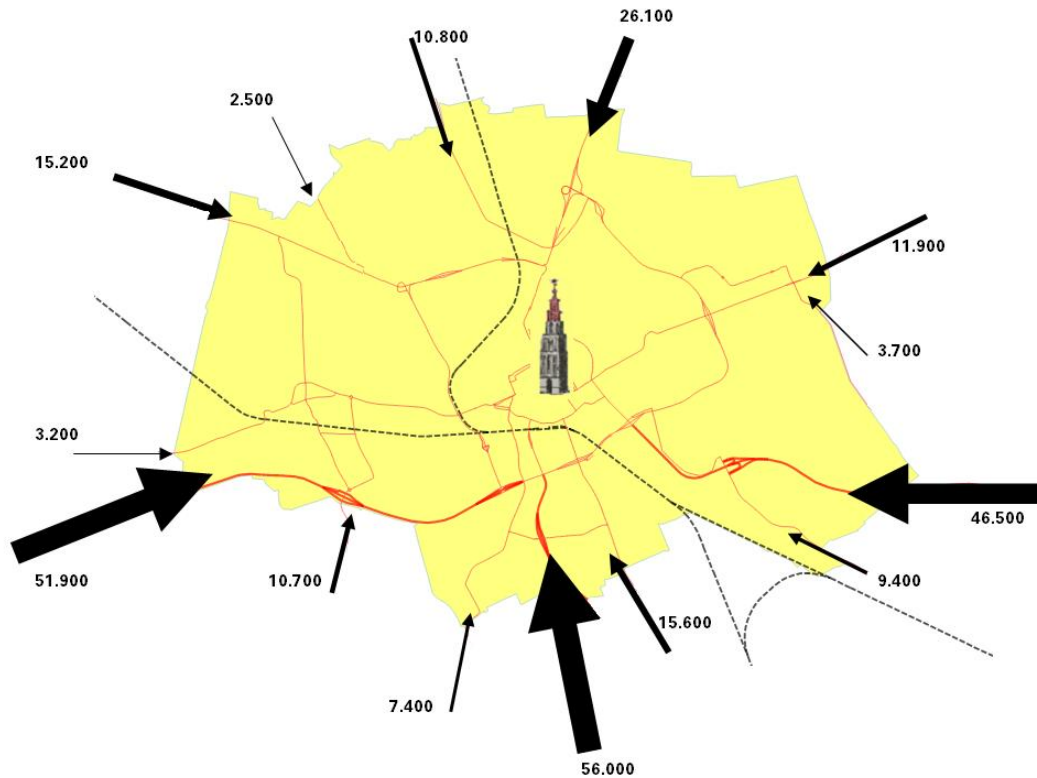
Tabel: Ontwikkeling etmaaltotalen motorvoertuigen dat de stad in- en uit gaat, 2001-2011

telpunt	wegvak	2001-2011	
		absoluut	percentage
De Poffert	Hoogkerk-Oostwold	-600	-15,8%
Slaperstil	Aduard-Groningen	0	0,0%
Hoogeweg	v. Starckenborghkanaal-Dorkwerd	-200	-7,4%
Hemelrijk	Adorp-Groningen	800	8,0%
Eemshavenweg	Zuidwolde-Beneluxweg (N46)	2.100	13,6%
Zuidwolde	Zuidwolde-Beneluxweg (Groningerweg)	2.700	45,8%
Ruischerbrug	Groningen-Ten Boer	-1.600	-11,9%
Klein Harkstede	Harkstede-Groningen	-500	-11,9%
Engelbert	Hoogezand-Groningen (A7)	10.800	30,3%
Westerbroek	Waterhuizen-Silenkabrug	-300	-3,1%
De Witte Molen	De Punt-Haren (A28)	2.100	3,9%
Verl. Hereweg	Helpman	1.800	13,0%
Veenweg	Eelderwolde-Groningen	1.400	23,3%
Peizermade	Peize-Hoogkerk	-200	-1,8%
Matsloot	Leek-Hoogkerk (A7)	6.600	14,6%
Totaal	totaal	24.900	10,1%

bron: telcijfers gemeente, provincie, Rijkswaterstaat

Kijken we terug in de tijd dan zijn er wel wijzigingen in intensiteit. Over de periode 2001-2011 zijn de etmaaltotalen toegenomen met bijna 25.000 per dag. Deze toename komt vooral door toename op de A7 west van 6.600 en de A7 oost van 10.800. Vanuit de richtingen Ten Boer, Waterhuizen en Harkstede is er een afname van 2.400. Mogelijk gaat een deel van dit verkeer nu over de A7. De A28 kent een toename van 2.100. Vanuit het Noorden is er een toename over de Eemshavenweg en vanuit de richting Zuidwolde, samen van 4.800 voertuigen per etmaal. De toename over de weg naar Zuidwolde kan komen door de Hornbach, die er in 2001 nog niet was. Er is ook een grote toename bij Eelderwolde, dit kan komen door de nieuwe wijk Ter Borch.

Figuur 13: Etmaaltotalen motorvoertuigen naar richting. In- en uitgaand op een gemiddelde werkdag

Tabel 11: Etmaaltotalen fietsen en bromfietsen dat de stad in- en uit gaat op een gemiddelde werkdag

telpunt	Wegvak	2010	2011
De Poffert	Hoogkerk - Oostwold	400	400
Slaperstil	Aduard - Groningen	1.550	1.500
Dorkwerderweg	v. Starckenborghkan - Dorkwerd	250	250
Hemelrijk	Adorp - Groningen	800	950
Zuidwolde	Zuidwolde - Beneluxweg	1.300	1.300
Ruischerbrug	Groningen - Ten Boer	970	950
Klein Harkstede	Harkstede - Groningen	550	550
Westerbroek	Waterhuizen - Silenkabrug	800	850
Hereweg	Helpman	10.130	9.740
Helperzoom	Kempkensberg - Waterloolaan	1.000	950
Veenweg	Eelderwolde - Groningen	1.925	1.200
Peizermade	Peize - Hoogkerk	1.320	1.250
Onnerweg	Spoorwegovergang	1.000	950
totaal		22.000	20.840

4. Binding totaal

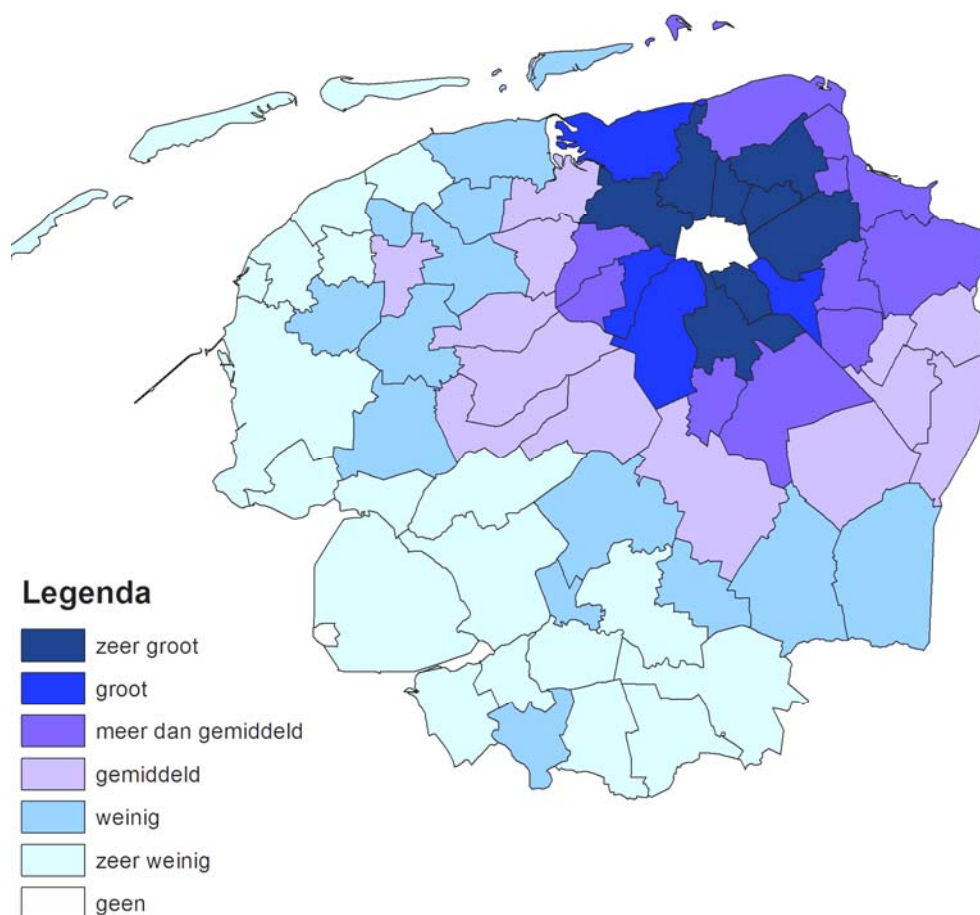
Om een indruk te krijgen van de totale gezamenlijke intensiteit van de verschillende interacties tussen de stad Groningen en het omliggende gebied die we hebben behandeld is het interessant te proberen tot een soort totaalscore te komen.

Om tot een dergelijke totaalscore van binding tussen de stad en omliggende gebieden te komen hebben we daarom de scores van interacties binnen de volgende hoofdonderwerpen opgeteld/samengenomen en gemiddeld:

- Woon-werkrelaties,
- Het percentage mensen dat in Groningen werkt,
- Het bezoek aan de Oosterpoort, de Stadsschouwburg en aan wedstrijden van FC Groningen,
- De verhuizingen van de stad en naar de stad,
- De afkomst van de studenten gebaseerd op de cijfers van het CBS en de Rijksuniversiteit.

De woon-werkrelaties en de afkomst van de studenten hebben we in deze bindings totaalscore dubbel meegeteld om deze belangrijke elementen meer gewicht te geven. Belangrijk omdat het om veel dagelijkse bewegingen gaat. Mensen moeten dagelijks naar school en dagelijks naar hun werk. De kooportiëntatie nemen we niet mee omdat er geen gegevens van afzonderlijke gemeenten en niet van het hele onderzochte gebied beschikbaar zijn. Ook van de verkeersstromen zijn geen gegevens van afzonderlijke gemeenten bekend alleen van de richtingen.

Figuur 14: Binding tussen Groningen en de omliggende regio in totaalscore, als indicator op basis van meerdere interacties, gemeenten in Noord-Nederland.

De kaart laat duidelijk zien dat een aantal gemeenten buiten de regio Groningen-Assen meer binding heeft met de stad Groningen dan een aantal van de gemeenten binnen die bestuurlijke regio.

De hoogst scorende gemeente buiten de regio Groningen-Assen is Loppersum. Loppersum heeft een hogere bindingscore dan Leek, Hogeveen, Noordenveld en Assen.

Deze laatstgenoemde vier gemeenten hebben zelf meer werkgelegenheid. Deze gemeenten zijn daardoor voor werkgelegenheid minder afhankelijk van hun omgeving en met name van de stad. Dat kan hun geringere totaalscore op binding met de stad Groningen deels verklaren.

De gemeenten de Marne en Appingedam kennen een hogere bindingscore met Groningen dan Assen.

Samenvattend zien we dat de provincie Groningen, met uitzondering van de zuid-oosthoek, en de regiogemeenten in Drenthe, inclusief Aa en Hunze, een sterke binding hebben met de gemeente Groningen. Hieromheen ligt een ring met gemeenten met een gemiddelde totale bindingscore. Van de verder van de stad Groningen verwijderd gelegen gemeenten valt nog op dat de steden Leeuwarden en Zwolle een sterkere binding met Groningen hebben dan de daaromheen liggende gemeenten. Dit zou deels kunnen komen omdat de verbinding met het openbaar vervoer vanuit Groningen met de beide steden beter is dan met deze omliggende gemeenten. Mogelijk geldt dit ook voor Meppel.

De waarden zijn gemiddelden voor de hele gemeenten. Verschillen binnen gemeenten zijn niet meegenomen. De oriëntatie vanuit gemeenten als Aa en Hunze en Oldambt kent dus mogelijk grote verschillen binnen deze gemeenten. De bereikbaarheid per openbaar vervoer en auto en de bijbehorende reistijd is vanuit verschillende plaatsen binnen deze gemeenten heel verschillend.

